עמדו קינין בו ביום ברבעתים: כתוב מלמעלה וכו': תנו רבנן ילמד התחתון מן העליון באות אחת אבל לא בשתי אותיות, כגון חנן מחנני, ענן מענני. מאי שנא שתי אותיות — דלא דלמא מיתרמי שם בן ארבע אותיות והוה ליה פלגיה דשמא, אי הכי אות אחת נמי דלמא מיתרמי שם בן שתי אותיות והוה ליה פלגיה דשמא, אלא שתי אותיות היינו טעמא דלמא מיתרמי שם בן שלש אותיות והוה ליה רובא דשמא. אמר רב פפא פשיטא לי "ספל" מלמעלה "וקפל" מלמטה - הכל הולך אחר התחתון, בעי רב פפא "קפל" מלמעלה "וספל" מלמטה מאי: מי חיישינן לזבוב או לא? תיקו. ההוא דהוה כתב ביה "שית מאה וזוזא" שלחה רב שרביא קמיה דאביי: שית מאה איסתירי וזוזא או דלמא שית מאה פריטי וזוזא? אמר ליה דל פריטי דלא כתבי בשטרא דאסוכי מסכי להו

ומשוי

ועמדו קינין. שני תורים או שני בני יונה קרויין קן: **ברבעתים**. ברביעית דינר שני תורין ברובע דינר דהיינו מ"ח פרוטות דקל"ב פרוטות יש בדינר בפ"ק דקדושין (דף יב.) והכי מפרש בד' מחוסרי כפרה (כריתות י:) ודכוותה אשכחן במסכת מעשר שני (פ"ב מ"ש ע"ש) ב"ש אומרים בריבעא כסף ובריבעא מעות דהיינו ריבעא דינר: **ת"ר ילמד תחתון מן העליון באות אחת**. שחסר מן התחתון כגון חנן מחנני ענן מענני: **אבל לא בשתים**. כגון חן מחנני ען מענני: **והוה ליה רובא דשמא**. דכולי האי ודאי לא ילפינן מעליון ששתי אותיות לא חיסר הסופר ויתן הממון למי ששמו כך כמו שכתוב בתחתון: **ספל מלמעלה**. ספל אדירים (שופטים ה) הפקיד פלוני לפלוני: **קפל מלמטה**. טליתות שראויין לקפל ויש פותרין גימטריא הוא ספל וקפל והכל הוא, והוא הדין לכל הכלים דעלמא אלא (א) הכי נקט משום דבעי עלה במסקנא "קפל" מלמעלה "וספל" מלמטה כו': **מי חיישינן לזבוב**. שחיסר רגלה של קו"ף ונעשית סמ"ך ובהא כמי ילמוד מעליון: **תיקו**. **והמוציא מחבירו עליו הראיה** דכיון דמספקא דינא לבי דינא היאך יוציאו מיד המחזיק ולא דמי לממון המוטל בספק דקיימא לן חולקין דהתם עיקר המעשה אין ידוע לנו היאך היה כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בלדה (לעיל דף נג.) וכגון נפל הבית עליו ועל אמו (שם דף קנח:) הלכך פוסקין להן ב"ד את הדין שיחלוקו אבל כל מקום שעלתה ההלכה בתיקו הואיל ואין הדיינין יודעין לפסוק את הדין היו שותקין והמחזיק יחזיק במה שבידו: **דאסוכי קא מסכי להו**. (ב) (כומלין) אותן בדינרין במקום קל"ב פרוטות כותבין דינר:

איסתרי

ובספר רבינו תם מצאתי במשנה כריתות במילתיה דרבן שמעון בן גמליאל והשאר עליה חובה ומתחלה היה כתוב ואין השאר עליה חובה ומחק ואין וכן היה נראה עיקר אבל יש תימה שבכל הספרים (ג) הוא כתוב [ואין] בין בכריתות בין בתורת כהנים בין בכאן עוד יש לדקדק דלא גרסינן ואין דאי גרסינן ליה כי מוקי טעמא דר"ע לפסיעה לוקי טעמא (ד) דסבר כרשב"ג ולא שייך פסיעה לדידיה מיהו יש לדחות דמדקאמר תאמר על אחת מהן משמע שכולן חובה עליה: (הג"ה. ובפירוש אשכנזים ראיתי כתוב רשב"ג ורבי יוחנן בן נורי ורבי עקיבא מדמי להו לטבילתה ופליגי אבית שמאי ואבית הלל. עד כאן): **רבעתים**. היינו רובע דינר כדפירש בקונטרס והכי מוכח בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (כריתות דף י: ושם) דקאמר עשירית האיפה בפרוטה מנלן דת"ר האומר הרי עלי (ה) סלע יביא כבש שאין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש ותנן עמדו קינים בו ביום ברבעתים ומדחס רחמנא עליה דדל להוי חד משיתסר בסלע כו' ומדרבעתים חד משיתסר בסלע שמע מינה דהיינו רובע דינר ונראה דגרס רבעתים ולא רבעתיים מאחר שהוא רובע דינר כדפרישית דאי גרסי' רבעתיים א"כ צריך לפרש דהיינו שתי רבעי חצי דינר דהיינו נמי רובע דינר וזה לא היה שום חשבון ועוד דאמרינן לעיל (ו) בההוא פירקא (דף ט.) [גר] בזמן הזה צריך שיפרוש רובע לקינו אע"ג שמביא קן שלם שתי פרידין כדאמר התם אלמא כל הקן ברובע הוא ובפרק קמא דכריתות (דף ח.) מפרש רש"י (ז) שני קינין ברבעתים ולפי זה יוכל להיות רבעתיים אבל אינו מיושב דא"כ למה נקט שני קינין בשני רבעים היה יכול לומר שלשה א) (או שני) קינין בשלש רבעים אלא נראה דגרסינן ב) ברבעתי ופירוש קן ברובע ובדינרי זהב נמי קן בדינר זהב אבל בתורת כהנים מלא רבי רבעתיים בשני יודין וקשה לרבי מהא דאמרינן בפ' הוציאו לו (יומא דף נה: ושם ד"ה ונברור) במתני' ר' יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד של זהב בלבד ותני רבי יהודה אומר לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ופריך וניסקול ארבע זוזי ונשדי במים והנך לישתרו משמע דדמי שני פרידין היינו ג) שמונה זוזי והתם משמע חד משיתסר בסלע ואומר רבי דהיינו ארבע זוזי פשיטי דהיינו איסתירא סלע מדינה דהויא פלגא דזוזא ד) אע"ג דאכתי הוה ליה למימר תרי זוזי דהיינו ריבעא דזוזא לא דק (ח) ה) ונקיט לה שמא לפי היוקר שהיה בימיהם ואכתי קשה לר"י דהתם קאמר כבש חטאת דקרב בסלע והא אמרי' בפרק בתרא דכריתות (דף כז.) מפני מה לא נתנה תורה שיעור למחוסרי כפרה שמא יוזלו הטלאים ואין להם תקנה לאכול בקדשים ופריך והא חטאת חלב דלא נתנה תורה שיעור משמע (ט) התם דלא בעי סלע ויש לומר דמלוה מן המובחר להביא בסלע דבעינן מבחר נדריך מיוחד שבעדרו ולהכי הוי דבר הגון להביא סלע בתחלה אע"פ שכשר בפחות כדאמרי' בפרק ו) בתרא דכריתות (שם) מדאמר רחמנא איל (י) בכסף שקלים מכלל דכבש בן שנה בסלע ועוד קשה לר"י דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף מח. ושם) אמר חטאת בת דנקא והיינו מעה שתות דינר והוא חד מכ"ד בסלע ומשמע דדנקא דוקא כגון הראיה שתי כסף וחגיגה מעה כסף דבחגיגה פ"ק (דף ו. ושם) ובפ"ק דבכורות (דף יא. ושם) אמרינן פטרוזא בת דנקא על שה של פדיון פטר חמור והיינו מעה ושמא דנקא (כ) לאו דוקא אי נמי לכל הפחות דנקא דהכי אמור רבנן עין יפה סלע עין רעה דנקא ועוד יש להקשות מהא דאמר במנחות בפרק בתרא (דף קז: ושם ד"ה כבש) הרי עלי שור כו' כבש יביא הוא ונסכיו בסלע וליכא לתרוצי הא דקאמר בחטאת בת דנקא והכא סלע שהנסכים משלימין לסלע שהרי עשירית האיפה שיביא למנחת הכבש בפרוטה כדקאמר התם והיאך ישלים מן הנסכים בשלשה ועשרים חלקים של סלע ועוד אומר רבי דשיבוש הוא דחטאת אינה טעונה נסכים כדאמר בעלמא (מנחות דף צ:) אלא הכי איכא לשנויי כדפרישית: **אם** כן למה כתוב (ל). פירש ר"י דבשלמא אם צריך שיכתבו בשני מקומות קודם שיטה האחרונה שאין ללמוד מן השטר עד שיכתבו שתי פעמים אתי שפיר מה שכותבין פעמים מענין הראשון של שטר דהיינו הלואה ובענין השני שמדבר באחריות אבל מאחר שלמדין מן התחתון לבדו למה כותבין העליון באחד מהן דיו: ז) **אם** כן למה כתוב העליון שאם תמחוק כו'. האי טעמא לא שייך בהא דאמר הכל הולך אחר התחתון (מ) (כדאמר) ואין למדין מן העליון כלום ואם כתב למטה מנה אין למדין מן העליון מאתים אם נמחק קצת מן התחתון ועוד דאות אחת לא שייכא כלל להני גווני אלא מילתא באפי נפשיה היא וקאי אהא דאמר כותבין (נ) שטר סכום המלוה פעמים וקאמר מה שרגילים לכפול בדברים בשטר כגון שמות האנשים כדאמרינן בגמ' כגון חנן מחנני שאם תמחוק אות אחת מן התחתון ילמוד מן העליון שלומדין חנן מחנני והיינו באות אחת ובפירוש רבינו חננאל כתוב א"כ למה כותבין את העליון משמע כדפרישית והא דלא קאמר א"כ למה כותבין את (ס) התחתונה לפי שהתחתונה עיקר וכן פירש רבי שלא הוצרך ליתן טעם למה כותבין התחתונה שהרי בכל טעות שיטעה בעליון יתקן ע"י התחתון אפי' בדבר שאין לומר שכן רצה לכתוב בעליון ולכך כותבין התחתון שאם יטעה יתקן מתחתון כי בשניהם לא יארע שיטעה: **אבל** לא משתי אותיות. פירש רשב"ם אלא יתן למי ששמו כך ששתי אותיות לא חסר הסופר ומשמע שלא היה מעמידו בנמחק האות ואתא שפיר לספרים דגרסי במתני' שאם לא כתב אות אחת כו' אבל לספרים דגרסי במתניתין שאם תמחק אין לפרש כן דהא משמע דקאי אמתניתין דקתני שאם תמחק אות אחת כו' ואות אחת דמתניתין נמי אין לפרש אלא כפי ברייתא זו ואומר רבי דבגירסא זו צריך לפרש דבנמחקו שתי אותיות מיירי דכולי האי לא גמרינן מעליון ולא יגבה כלל ואע"ג דאי לאו אהדר לדיבוריה לא הוה פסלינן ליה במאי דלא כתב אלא חדא זימנא מכל מקום (ע) נמחק ונכתב גרע מהיכא דלא נכתב כלל דכיון דשתי אותיות שבעליון אין ניכרות בו שמא לא החזיר דבריו אלא לשנות השם מאחר דחזינן ביה ריעותא בשתי אותיות: (הגה"ה. בתוספתא תניא לעולם התחתון ילמוד מן העליון במקושר באות אחת ולא בשתי אותיות ונראה לר"י דבחוזרת וקנינא מיניה מיירי דמחלקינן במקושר וצריך עיון. ע"כ הגה"ה): **דלמא** מיתרמי שם בן שלש אותיות. תימה היכא דלא הוי רובא מיהא אמאי לא ילמוד (פ) ומדקאמר דלמא מיתרמי כו' משמע דמשום הך חששא פסולין בכולהו ותימה הוא ליגזור באחריני ולהפסידו משום הך חששא: **ספל** וקפל. פירש רבינו תם ספל ס' פלגי כמו שלשים אלאין דלעיל במי שמת (דף קמה.) אלאי כלעים קפל ק' פלגי ורבינו חננאל מפרש שתי לשונות ספל ספל ממש כדפירש הקונטרס קפל כלי אחד ששמו כן ועוד לשון אחר פירש ספל סאה ופלגא קפל קב ופלגא: **אסוכי** מסכי. לשון מנין כמו סך מקרי דרדקי (לעיל דף כא.) סך קירי פלכתר (ע"ז דף יא:):

ומשוי

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה יד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף ו:

מז ב ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם ס"ו:

מח ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

נושא
הבנ"ם במה שכתוב בשטר למטה מלמעלה
מגנה

△ שוקים להסביר מאי שנא חיסר אות א' שלמדין תחתון מעליון ומאי שנא ב' אותיות דלא

נושא
אין דנין שטר שכתוב בו: "שית מאה זוזי"

רבינו גרשום

דליהוי רביעי אלא חצי קרי ריבעתן דהשתא נתוזלו בפחות ממה שאמר ולהכי נשבע ותיקן כך שלא יתאחרו שם היולדות ושלא יתבטלו מפריה ורביה: פים' היה כתוב בשטר מאתים מלמעל' ולמטה מנה או מנה מלמעלה ומאתים מלמטה הכל הולך אחר התחתון. ובלבד שלא יהא בשיטה אחרונה דאמרינן דהאי דחזור וכתבו למטה משום דלמעלה לא דק והשתא מלמטה דק. וכיון דהכל הולך אחר התחתון א"כ למה כותבין את העליון כו'. הא סיפא ע"כ מיירי בהיכא דממון שוה בין מלמעלה בין מלמטה: שאם תמחק אות אחת מן התחתון. מפרש בגמ' במאי מיירי: ת"ר האי דקתני מתני' ילמד התחתון מן העליון. באות אחת אם תמחק מן התחתון שילמד מן העליון אבל נמחקו שתי אותיות בתחתון אין למדין מן העליון. והיכי דמי ילמד תחתון מן העליון באות אחת כגון דכתב מלעיל חנני לוה כך וכך ולמטה כתב חנן דהשתא נמחק אות אחת מלמטה וילמד מלמעלה דהאי חנן היינו חנני של מעלה. והכי נמי ענן מענני אבל אי כתב למעלה חנני ולמטה דן או למעלה ענני ולמטה ען דהשתא נמחק ב' אותיות אין למדין מן העליון לתחתון דלא חדא מילתא היא: מאי שנא ב' אותיות. אם נמחק מן התחתון דאין למדין מן העליון משום דלמא מיתרמי למעלה שם בן ד' אותיות כגון נחור והאי נח דכתב בתחתון דנמחק הוה ליה פלגא דשמא ואין למדין מן העליון: דלמא איתרמי שם בן ב' אותיות. דלוה. כגון דן נח שם וכי נמחק מהן אות השתא צריך למילף חצי השם מן העליון: אלא להיכא דנמחק ב' אותיות מן התחתון היינו טעמא דאין למדין מן העליון דלמא מיתרמי שם בן ג' אותיות כגון משה או דוד ולהיכא דנמחקו ב' אותיות מן התחתון היינו טעמא דאין למדין מן העליון משום דנמחק רובא דשמא ונזרינן ב' אותיות דהן פלגא דאין למדין אטו ב' אותיות דהוי רובא אבל היכא דנמחק אות אחת למדין מן העליון דודאי אות אחת אי נמחקת ליתא רובא דשמא: אמר רב פפא הא פשיטא לי. אי כתב מלמעלה ספל שחייב פלוני לפלוני ולמטה בשטר כתב קפל כלומר דבר מקופל וכפול כמו מקטורן שהיא מכוסה מן בגד מבחוץ או שאר בגד כפול ודאי הכל הולך אחר התחתון וגבי נמי בעל השטר קפל. אבל הא קא מיבעיא לי קפל מלמעלה וספל מלמטה מהו. מי חיישינן לזבוב ואיכא למימר בתחתון נמי קפל הוה אלא זבוב דיבק האות דרגל של ק' ועשאו ס' וגובה קפל דילמד מעליון אי לא: ההוא שטרא דהוה כתב ביה שית מאה סתם וזוזא. חייב פלוני לפלוני: אסתירי היינו סלע: ווזא. היינו דינר: פריטי לא מצית אמרת דאסוכי מסכי להן

מסורת הש"ס

א) [כת"י או ס' קינין בני רבעים ולמה היה לו ליקח שימכר ביחד ב' קינים בני רבעים אלא]: ב) רש"א רבעתים: ג) רש"א ד': ד) ונקט שיעור דכל קן דהיינו ב' פרידות אף שלא צריך אלא נגד פרידה אחת דהיינו חטאת ומשום חטאת שמהו בעליה ועט"ג רש"ל: ה) כמו עוד י"ל רש"ל: ו) [צ"ע בפרק קמא דף י"ד:] ז) שייך למתני' דלעיל קסה:

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה קפל וכו' אלא נקט הכי משום: (ב) ד"ה דאסוכי קא מסכי להו סוכמין אותן: (ג) תוס' ד"ה (בע"א) ה"ג כנכם וכו' שבכל הספרים היה כתוב ואין בין בכריתות: (ד) בא"ד לוקי טעמא דר"ע דסבר: (ה) ד"ה רבעתים וכו' דת"ר האומר הרי עלי בסלע יביא כבש וכו' ומדחס רחמנא עליה דדלות למהוי חד משיתסר בעשירות כו' ומדרבעתי': (ו) בא"ד לעיל מינה בההוא פירקא גר בזמן הזה צריך שיפריש רובע לקינו: (ז) בא"ד ובפרק קמא דכריתות מפרש רש"י קינין בדינרי זהב שני קינין בשני זהובים קן לדינר זהב קינין ברבעתים שני קינין בשני רביעי דינר כסף ולפי זה יכול להיות וכו' היה יכול לומר שלשה בני רבעים או ארבעה קינין בד' רבעים אלא נראה דגרסינן קן ברבעתים ופירוש קן: (ח) בא"ד לא דק ושמא נקיט לה הכי לפי היוקר: (ט) בא"ד משמע דחטאת לא בעי סלע ויש לומר: (י) בא"ד מדאמר רחמנא איל שתי שנים בכסף שקלים: (כ) בא"ד ושמא דנקא דחטאת לאו דוקא: (ל) ד"ה א"כ למה כתוב העליון פי' ר"י וכו' שכותבין פעמיים בענין הראשון של שטר: (מ) ד"ה א"כ וכו' אחר התחתון דהא אין למדין וכו' מן העליון מאתים אפי' אם נמחק: (נ) בא"ד כותבין בשטר סכום המלוה פעמיים: (ס) בא"ד כותבין את התחתון לפי שהתחתונה עיקר וכו' התחתון שהרי בכל: (ע) ד"ה אבל וכו' מ"מ נכתב ונמחק גרע מהיכא: (פ) ד"ה דלמא וכו' דמדקאמר דלמא וכו' ותימה הוא דליגזור: